

METODICKÝ MATERIÁL

určený pre ZŠ / SŠ / VŠ

TITUS ZEMAN

„Aj keby som stratil môj život, nebolo by to márne, ak by sa aspoň jeden z tých, ktorým som pomohol, stal kňazom namiesto mňa.“¹

CIEĽ PRÍPRAVY

- otvoriť medzi mladými témy obetovania sa, nasadenia pre hodnoty a otázku povolania (v širšom slova zmysle, aj so špecifickým dôrazom na zasvätený život)
- oboznámenie sa so životom Titusa Zemana v kontexte jeho doby a rôznych situácií, ktoré sa nám stávajú dobre známymi (násilie, vojny, nespravodlivosť, dezinformácie, migrácia, stret hodnôt)
- na osobnej úrovni dilemy – prežívanie slobody, robenie rozhodnutí, obeta v rôznych podobách (pohodlie, čas...)

ČASOVÝ RÁMEC

MAREC

APRÍL

MÁJ

JÚN

SEPTEMBER

oficiálne vyhlásenie
Sv. Otca

stretnutie mládeže cez víkend blahorečenia
pravdepodobne na jeseň 2017

¹ Don Titus Zeman, porov. Summarium Documentorum, Doc. 28

NÁPLŇ

Metodický materiál bude distribuovaný v 5 etapách. Bude spracovaný tak, aby sa dal využiť na strekách, hodinách náboženstva, prípadne v rodine. Tvoríme ho v troch verziách podľa veku – pre 2. stupeň základných škôl, stredné školy a vysokoškolákov, resp. mladých dospelých.

Podľa dynamiky adresátov materiál prepája udalosti zo života Titusa Zemana, dnešnej doby a evanjelia, s návrhom príslušných aktivít a symbolov.

	ŽIVOT DONA TITUSA	ZŠ ETAPOVÁ HRA: „ZA TO ZAPLATÍŠ“	ŠŠ SYMBOL: DVERE A KLÚČE K NIM	VŠ SYMBOL: APLIKÁCIA ŽIVOT
MAREC	Doba a orientácia v nej	Realita nepustí	Zatvorenie v dobe	Totalita včera a dnes
APRÍL	Povolanie	Ideš do toho?	V bludisku s nadhľadom	Po-Volanie
MÁJ	Salezián a kňaz	„Budem navždy твоjim synom“	Kto stojí za tebou?	Pri žene
JÚN	Mučeníctvo	Pyramída hrdinstva	Na hranici	Prehra – výhra
SEPTEMBER	Oslávenie	Kto zvíťazil?	Koniec alebo začiatok?	Biznis a život

TEÓRIA „UVARENEJ ŽABY“

Pri tvorbe stretiek sme sa opierali o teóriu „uvarenej žaby“.

Návod na uvarenie žaby:

Dáme ju do hrnca so studenou vodou a potom ju pomaly zohrievame.

Prečo? To je veľmi jednoduché. Keď žabu hodíme do horúcej vody, bude robiť všetko možné, aby z hrnca vyskočila. Keď budeme vodu ohrievať pomaly, žaba sa bude prispôsobovať teplote a až bude voda príliš horúca, potom už nebude mať silu vyskočiť z hrnca.

AKO TO SÚVISÍ SO SÚČASNOU DOBOU?

My sme ako tá žaba a hrniec zas predstavuje život vo všetkých oblastiach. Oheň pod hrncom je negatívny vplyv dnešnej doby na nás. Ponúka nám postupne šťastie, slobodu, zážitky a tak si nás pretvára na svoj obraz. V konečnom dôsledku nás vedie k hriechu. Postupne nás „zohrieva“ a my si užívame príjemnejšie a príjemnejšie „teploty“.

Deje sa to dlho a pomaly takým spôsobom, že keď si to všimneme, je už neskoro. Už nemáme silu s tým niečo robiť. Už nemáme silu vyliezť z tohto „hrnca“ a zanedlho voda zovrie. V tej chvíli len málokto dokáže nájsť silu vyliezť z tejto „horúcej šlamastiky“.

Tento obraz dobre poukazuje na to, že sa radi nechávame „variť“ negatívnymi vplyvmi dnešnej doby bez toho, aby sme si to všimli.

Doba, keď žil Titus Zeman, vytvárala v mnohých pochybnosti, nejasnosť a nevedeli ako majú reagovať na nástup komunistov. Don Titusovi sa podarilo v jeho dobe odlíšiť dobro od zla. Najmä sa postavil proti potláčaniu viery/kresťanstva, ktoré komunisti robili.

Dnes je doba ešte komplikovanejšia, s množstvom rozličných názorov. Mohli by sme povedať, že dnes je všetko relatívne.

Titus vedel spoznať, kto je nepriateľ a o čo mu ide. Stál na strane pravdy a dobra. Aj dnes je viera vytláčaná z verejného života, ale deje sa to oveľa skrytejšou formou. Náš problém je, že si to nemusíme všimnúť a uvedomiť, ako nás chce nepriateľ zlákať a „uvariť“.

V ČOM NÁM TEDA MÔŽE BYŤ TITUS ZEMAN PRÍKLADOM?

Počas nasledujúcich piatich stretiek sa pokúsime pochopiť kontext života a rozhodnutí Titusa Zemana a vyzdvihnúť základné posolstvá pre dnešnú dobu.

POZNÁMKA

- chceme predstaviť Titusa Zemana nie ako osamelého hrdinu, ale ako súčasť „strapca“ spoločenstva Cirkvi, vo vzťahoch so súčasníkmi
- jednotlivé návrhy možno rozpracovať v prípade potreby aj na dlhší časový úsek, viac stretiek, alebo vyučovacích hodín
- posielajte nám, prosím, priebežne spätnú väzbu a námety na zlepšenia na mailovú adresu info@tituszeman.sk

STRUČNÝ ŽIVOTOPIS TITUSA ZEMANA

31.8.1950

prvý raz ilegálne odviezol klerikov do Turína

23.10.1950

druhý raz ilegálne odviezol klerikov, bohoslovcov a kňazov do Turína

9.4.1951

pokus o ilegálny prechod cez hranicu nevyšiel, zatkli ho, vypočúvali, mučili, väznili

22.2.1952

bol odsúdený v Bratislave na 25 rokov ťažkého väzenia (Ilava, Mírov, Jáchymov, Leopoldov a Valdice)

10.3.1964

podmienečne prepustený na slobodu

1968

dostal súhlas verejne vykonávať kňazskú službu

8.1.1969

zomrel v Bratislave

11.1.1969

bol pochovaný v Bratislave – Vajnorochoch

Titus Zeman sa narodil 4. januára 1915. Bol najstarší z desiatich detí.

Nikomu sa nepodarilo odradiť ho od myšlienky na **rehoľné povolanie**. Na požiadanie rodičov, pretože boli chudobní, ho don Bokor odrádzal, že je ešte malý a v kláštore saleziánov bude bez mamičky a nebude môcť plakať, keď mu bude za ňou smutno.

Od malého Titusa dostal odpoveď: *„Prečo hovoríte, že tu nebudem mať mamičku? Áno, svoju pozemskú mamu tu nebudem mať, ale bude tu so mnou Panna Mária Pomocnica, ktorej som slúbil, že keď vyzdraviem, prídem za ňou. Tá ma bude opatrovať a ochraňovať. Ja sa nerozplačiem, lebo tu budem mať svoju nebeskú mamičku.“*

Vtedy don Bokor kapituloval a povedal: *„S tým chlapcom sa nedá rozprávať. Nedá sa odhovoriť, ten chlapec je povolaný! Je to Božia vôľa, proti ktorej nemá zmysel bojovať!“*

Teológiu začal študovať v roku 1937 v Ríme na Gregoriánskej univerzite. V štúdiu pokračoval v Chieri pri Turíne v Inštitúte teológie. Počas školského roku a prázdnin pomáhal ako asistent v oratóriu.

Titusova túžba byť kňazom sa naplnila v Turíne 23. júna 1940. Primície mal v rodných Vajnorochoch 4. augusta 1940.

Začal pôsobiť v saleziánskom oratóriu v Bratislave na Miletičovej ulici.

Inšpektor saleziánov **don Jozef Bokor** ho presvedčil, aby išiel študovať na Prírodovedeckú fakultu chémie a prírodopis, aby mohol tieto predmety učiť na biskupskom gymnázium v Trnave.

Na Titusa Zemana veľmi doľahli udalosti barbarskej noci z 13. na 14. apríla 1950. Vtedy bol na fare v **Šenkviaciach**.

Trápilo ho pomyslenie, čo je so spolubratmi a rozmyšľal, ako by im pomohol. Začal sa zaoberať myšlienkou ilegálne odvieť mladých spolubratov a bohoslovcov do Turína. Navštívil **dona Františka Revesa** na fare v Brodskom a povedal mu, čo zamýšľa. Spolu sa išli pozrieť až k rieke Morave na miesta, kde začínalo hraničné pásmo a kde by mohli byť brody. Keďže nemali nijaké skúsenosti z ilegálnych prechodov hraníc, dohodli sa, že budú hľadať prevádzáčov.

V lete 2. júla 1950 navštívil dona Titusa v Šenkviaciach **don Ernest Macák** (2 a pol mesiaca od barbarskej noci!) a navrhol mu, aby odvádzal nedoštudovaných

bohoslovcov a mladých spolubratov do zahraničia. Keď mu povedal, že ho napojí na jedného prevádzáča, don Titus hneď súhlasil. Spolu odcestovali do Borského Svätého Mikuláša, kde dohodli stretnutie dona Titusa s prevádzáčom **Jozefom Mackom**.

Z Talianska sa don Titus vrátil do saleziánskeho ústavu v Linzi a zistil, že Jozefa Maceka a Františka Totku zaistila rakúska polícia.

Dona Titusa neopúšťala myšlienka previesť ďalšiu skupinu do Talianska. Keď ani v marci 1951 nebol Jozef Macek ešte na slobode, dohodli sa s Františkom Totkom, že ďalšiu výpravu zorganizujú **sami**. František Totka nebol taký skúsený prevádzáč ako Jozef Macek, navyše bol neplavec.

Dňa 7. apríla 1951 sa v Šaštíne zišli. V noci bola búrka a terén, ktorým išli, bol rozbahnený. Starší kňazi nevládali sťaženým terénom postupovať potrebným tempom a zaostali. K rieke Morave prišli 9. apríla s viac ako trojhodinovým meškaním a zistili, že je stále rozvodnená. Navyše v skupine chýbali štyria alebo piati utekajúci.

V celej skupine **vznikol chaos napriek ubezpečeniam** dona Titusa, že uvažovaný spôsob prechodu cez rieku je bezpečný. Niektorí kňazi, najmä neplavci, to fyzicky a psychicky nezvládli.

Báli sa. Bolo už nadránom a nebola záruka, že sa všetci preplavia na druhú stranu za tmy. Don Titus násťojil: „*Za každú cenu sa treba pokúsiť prejsť, aj keď to niekto z nás odnesie prechladnutím alebo zápalom pľúc.*”

Nakoniec sa **rozhodli, že sa vrátia**. Skupina sa postupne rozpadla. Po rozchode ich spozorovali pohraničníci a postupne za pomoci armády a polície chytili 16 z 22 členov skupiny.

„Keď ma chytili, nastala pre mňa Križová cesta. Najťažšie chvíle po fyzickej a psychickej stránke som prežíval vo vyšetrovacej väzbe. Trvala v podstate dva roky. Pod oknom cely som mal popravisko. Denne ta privádzali ľudí. Počúval som strašné až neľudské výkriky a náreky – ešte aj tam ich mučili. Žil som v neustálom strachu, že v ktoromkoľvek okamihu sa otvoria dvere na mojej cele a vyvedú ma na popravisko. Pozri na mňa, aj z toho som takto ošedivel.

Keď sa mám v mysli vrátiť k nepredstaviteľnému mučeniu pri vyšetrovaní, poviem ti úprimne, že sa ma zmocňuje strašná hrôza. Používali neľudské metódy bitia a trýznenia najvyššieho stupňa. Opakovane napríklad pri vypočúvaní prinášali vedro plné výkalov zo žumpy, ponorili mi doň hlavu a držali, kým som sa začal dusiť. Obrovské kopance do

celého tela, silné údery s nejakým predmetom, zauchá. Po jednom takomto údere som ohluchol.”

Obžaloba sa opierala o vymyslené udalosti vo vynútených priznaniach obžalovaných z vyšetrovacej väzby, pričom prokurátor sústavne útočil na Vatikán, Cirkev a veriacich. Don Titus bol v obžalobe opísaný ako zarytý nepriateľ štátu, špión v službách Vatikánskej spravodajskej služby a CIC, ako vlastizradca, ktorý ilegálne odvádzal z republiky ďalších nepriateľov štátu. Prokurátor žiadal pre dona Titusa absolútny trest – trest smrti.

Obhajoba dona Titusa:

„Vo svojom svedomí sa necítim vinný. Všetko, čo sa mi kladie za vinu, robil som z lásky k Cirkvi a osobitne z lásky k Saleziánskej spoločnosti, ktorej ďakujem za všetko, čím som.

Cítil som povinnosť prevádzať “na západ” kňazov, ktorým tu bolo znemožnené kňazské pôsobenie. Za zvláštne poslanie som pokladal pomáhať saleziánskym bohoslovcom a mladým spolubratom odísť študovať do Turína a dokončiť bohoslovecké štúdiá, keď tu po zatvorení rehoľných domov sa nemohli stať kňazmi, čo bolo ich vrúcnu túžbou. Svedomie mi nič nevyčíta. Som spokojný.”

Ráno 22. februára predseda súdneho senátu **Pavol Korbuly** prečítať **rozsudok**:

„V mene republiky sa odsudzujú: Titus Zeman. Súd z príčin jemu známych odhliada od absolútneho trestu a odsudzuje sa na 25 rokov trestu odňatia slobody.“

V **posudku** vypracovanom 21. marca 1956 v Jáchymove na dona Titusa sa píše:

„... Jeho postoj k práci bol veľmi dobrý a z tejto stránky bolo na neho spoľahnutie. Pracoval v kolektíve, ktorý sa radil na tunajšom NPT medzi najlepšie. Jeho pracovné výkony boli vždy vysoko nad 100 %!

Jeho postoj k dnešnému ľudovo-demokratickému zriadeniu je však úplne záporný a nijako to netají. Uložený trest pokladá za nespravodlivý a neúmerne vysoký. Dennú tlač odoberá a číta, no nečerpá z nej na svoju prevýchovu...“

Po uplynutí polovice trestu požiadal don Titus o podmiennečné prepustenie na slobodu. **Takmer po trinástich rokoch väzenia** 10. marca 1964 dona Titusa s podlomeným zdravým podmiennečne prepustili na skúšobnú dobu 7 rokov.

Don Titus dostal povolenie slúžiť svätú omšu pri **bočnom oltári v kostole vo Vajnoroch v civilných šatách** bez prítomnosti veriacich. Denne po návrate z práce a v nedeľu pred desiatou išiel do kostola a sám v tichosti slúžil svätú omšu pri oltári Najsvätejšieho Srdca Ježišovho.

Po niekoľkých mesiacoch dostal **súhlas sponedať**. Veľakrát od nedočkavosti ani neraňajkoval a utekal do spovednice, aby nikto nemusel na neho čakať.

„Ja musím čakať na hriešnika a nie hriešnik na mňa.“

Neopísateľnú radosť mal, keď začiatkom roku 1968 dostal **súhlas slúžiť svätú omšu verejne a vykonávať kňazskú službu**.

Navečer 7. januára 1969 pocítil don Titus **srdcovú nevoľnosť**, na druhý deň večer 8. januára jeho šlachetné a obetavé srdce dotieklo.

SLOVNÍK KOMUNIZMU

vysvetlenie slov pre prácu so stretkami o Titusovi Zemanovi

IDEOLOGIA

Súbor názorov, myšlienok a teórií, ktorými sa zdôvodňuje určité usporiadanie spoločnosti a politické konanie. V časoch dona Titusa prijalo Československo socialistickú ideológiu a snažilo sa ju do človeka vštepovať od narodenia. Ak s ňou niekto nesúhlasil, bol postihovaný a trestaný.

SOCIALIZMUS

Politická a ekonomická teória, ktorá vyrovnáva rozdiely medzi bohatými a chudobnými tým, že mení pravidlá pre súkromné vlastníctvo. Bohatým berie (napr. cez vyššie dane) a chudobným pridáva. Tieto pravidlá obhajuje ako spravodlivejší spôsob rozdelenia bohatstva.

Z tejto teórie vznikli aj politické hnutia – napr. komunistické.

KOMUNIZMUS

Ideológia založená na myšlienkach K. Marxa, F. Engelsa a V. I. Lenina, ktorá bojovala proti kapitalizmu. Snažili sa poprieť právo na súkromné vlastníctvo a chceli všetkým ľuďom rozdeľovať majetok rovnako. Chceli vytvoriť spoločnosť, v ktorej by neboli rôzne triedy – chudobní a bohatí.

TOTALITA

Spôsob vlády v štáte, kde sa presadzuje len istý druh názorov, myšlienok (ideológie). Ich dodržiavanie sa presadzuje mocou a násilím.

ŠTB (ŠTÁTNA BEZPEČNOSŤ)

Tajná služba Ministerstva vnútra v Československej socialistickej republike. Jej členovia chodili v civile a volali ich „eštébáci“. Mali prepracovanú sieť informátorov, pomocou ktorých boli schopní sledovať správanie všetkých ľudí.

SZM (SOCIALISTICKÝ ZVÄZ MLÁDEŽE)

Organizácia pôsobiaca v Československej socialistickej republike medzi rokmi 1970 až 1989. Bola nástupníckou organizáciou Československého zväzu mládeže, ktorý pôsobil v časoch dona Titusa. Tvorili ju mladí od 15 rokov vyššie. Jej súčasťou bola aj pionierska organizácia. Jej členovia sa nazývali zväzáci. Patrila k nej aj Pionierska organizácia pre deti do 15 rokov.

PIONIERI

Komunisti vytvorili mládežnícku organizáciu, v ktorej by sa deti učili ich myšlienkam a pohľadu na svet. Všetky ostatné organizácie zakázali. Ich heslo, ktorým napodobňovali skauting, bolo: „Buď pripravený! Vždy pripravený!“

Byť členom tejto mládežníckej organizácie znamenalo mať väčšiu šancu v kariérom postupe. Nosili červené šatky a odznaky. Pri vstupe do organizácie sa skladal pioniersky sľub.

PRVOMÁJOVÝ SPRIEVOD

Na prvého mája boli oslavy sviatku práce. Komunisti ich oslavovali organizovaním veľkých sprievodov. Tohto sprievodu sa ľudia museli povinne zúčastniť. Mávali vlajčkami a vykrikovali heslá typu: „So Sovietskym zväzom na večné časy a nikdy inak.“ Z tribún komunisti prehovárali k sprievodu.

SPARTAKIÁDA

Masové verejné vystúpenie cvičiacich ľudí. Odohrávali sa na Strahovskom štadióne v Prahe.

TUZEX (TUZEMSKÝ EXPORT)

Podnik zahraničného obchodu, ktorý mal v Československej socialistickej republike sieť predajní. Predával sa v nich hlavne zahraničný tovar „zo západu“. Na nákup sa používali špeciálne „odberné poukazy Tuzexu, podniku zahraničného obchodu“ (ľudovo nazývané bony). Ich oficiálny kurz bol 1:1 k československej korune. K bonom sa však dalo dostať len veľmi ťažko. Väčšina ľudí ich mohla získať iba na čiernom trhu v kurze až 1:5.

CÉČKA

Oblíbená hračka detí v Československej socialistickej republike v 80. rokoch. Najprv sa používali ako súčasť závesov do okien. Boli z plastu v tvare písmena C, veľké asi jeden centimeter, rôznych farieb. Dali sa spájať dokopy a tak sa vytvárali reťaze. Slúžili na hranie alebo ako okrasa. Hralo sa napr. na čiaru alebo o stenu. Hráči hádzali Céčka čo najbližšie k čiare na zemi. Ten, kto hodil najbližšie k čiare, vyhrával všetky vsadené céčka ostatných hráčov.